

TOHOLAMPI
HYVINVOINTIKERTOMUS JA
HYVINVOINTISUUNNITELMA 2013–2016

Kh 18.8.2014 § 191

Kv 25.8.2014 § 27

Sisällysluettelo

JOHDANTO	3
1. Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi	4
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima.....	4
Kaikki ikäryhmät	9
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet.....	12
Nuoret ja nuoret aikuiset	15
Työikäiset	16
Ikäihmiset	19
2. Yhteenveto ja johtopäätökset havainnoista ja arvioinneista sekä toimenpide-ehdotukset	23
3. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset.....	27
4. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat	27
5. Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen hyväksyminen	27

JOHDANTO

Vuonna 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki velvoittaa kuntia seuramaan asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Hyvinvointikertomus sisältää

1. katsauksen kuntalaisten hyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin tekijöihin
2. suunnitelman kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä
3. arvioinnin toteutuneesta hyvinvoinnin edistämistoiminnasta ja hyvinvointipolitiikasta

Toholammin hyvinvointikertomusta on työstetty moniammatillisissa työryhmissä ja kunnan hyvinvointityöryhmässä.

Hyvinvointikertomus on tausta-aineisto ja työväline luottamushenkilöille, kunnan johdolle ja toimialoille strategioiden, talouden ja toiminnan suunnitteluun, päätöksentekoon sekä hyvinvoinnin seurantaan. Hyvinvointikertomus täsmentää väestön hyvinvointitarpeita ja arvioi toteutunutta toimintaa ja voimavaroja suhteessa tarpeisiin.

Hyvinvoinnin kuvaamiseen käytetään erilaisia indikaattoreita, jotka on jaoteltu taustatekijöiden ja ikäryhmien mukaan. Indikaattorit on valittu niin, että niiden seuraaminen olisi myös tulevaisuudessa mahdollisimman helppoa ja yksinkertaisesti toteutettavissa. Indikaattorit ja erilaiset kuviot mahdollistavat tehokkaan tavan hahmottaa hyvinvoinnin kokonaiskuvan. Ne antavat myös oikein tulkittuna kattavan tietopohjan kuntalaisten hyvinvoinnista.

Kuntalaisten hyvinvoinnista on vain vähän tutkimustietoa saatavilla, joten hyvinvointikertomukseen valitut indikaattorit ovat kansallisista tietokannoista avoimesti saatavilla olevia ja muiden kuntien kanssa vertailtavia. Lasten ja nuorten osalta on saatavilla tutkimustietoa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämästä kouluterveyskyselystä, joka tehdään joka toinen vuosi kaikissa Suomen kunnissa yläkouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

1. Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Merkkien selitykset

↔	Ei muutosta tai muutos alle 5 %	↑↑↑	↓↓↓	Muutos vähintään 15 %	
↑	↓	Muutos vähintään 5 %		↕	Muutos myönteiseen suuntaan
↑↑	↓↓	Muutos vähintään 10 %		↕	Muutos kielteiseen suuntaan

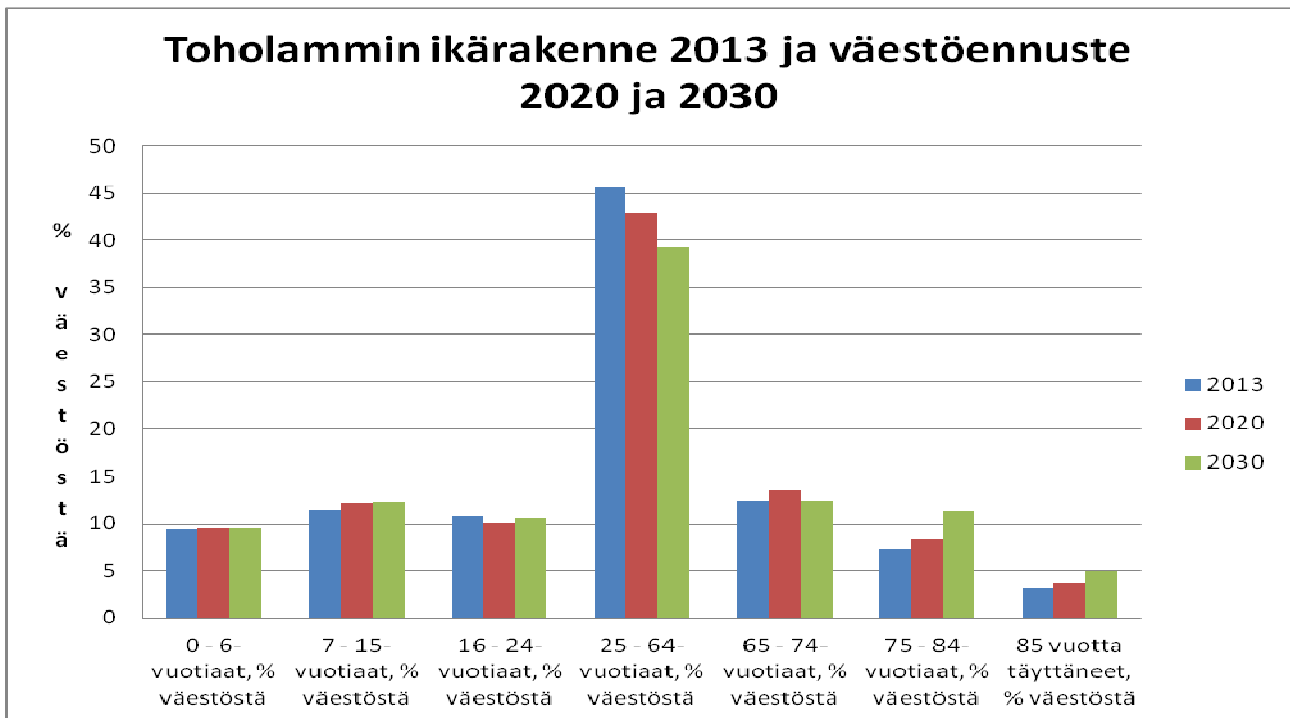
Muutos tarkoittaa Toholammilla indikaattorissa tapahtunutta muutosta vuodesta 2008 lähtien aina siihen vuoteen, jolta tuorein tieto on saatavana. Punainen, keltainen ja vihreä väri vertailukuntien arvojen kohdalla tarkoittavat Toholammin suhdetta muihin kuntiin. Esimerkiksi jos Halsua tai Veteli on **punaisella**, niin Toholammilla tilanne on huonompi kuin niissä. Jos taas Halsua on **vihreällä**, niin Toholammilla tilanne on sitä parempi. **Keltainen** tarkoittaa, että ero kuntien välillä on alle 10 prosenttia.

Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

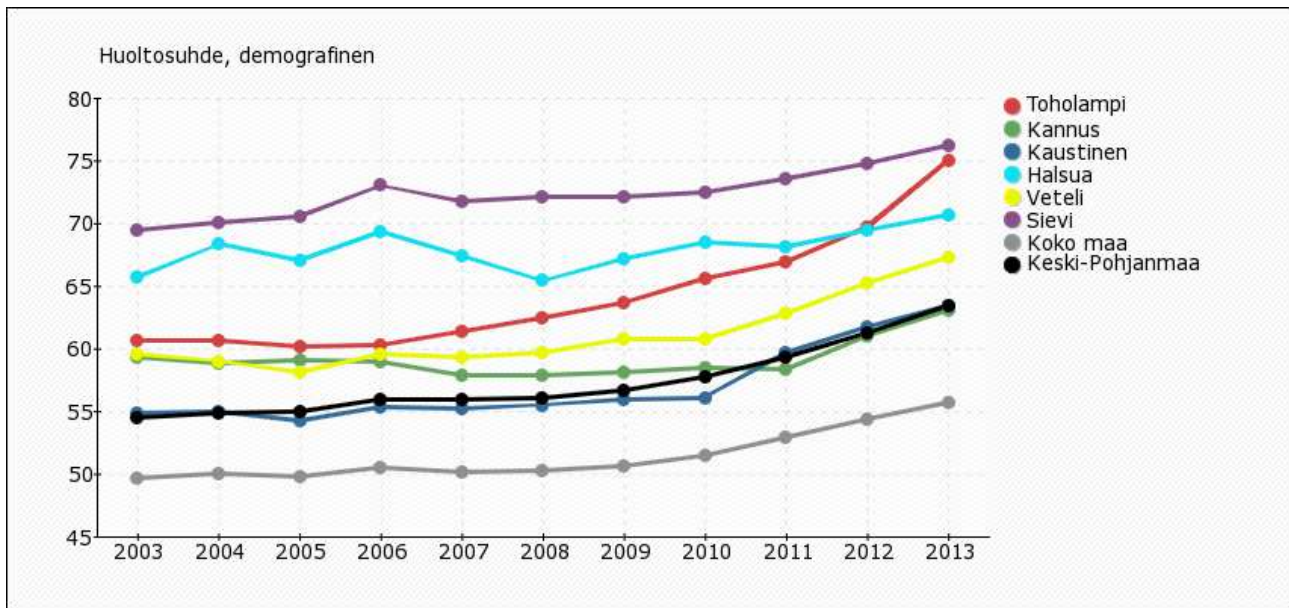
V1 = Kannus V2 = Kaustinen V3 = Halsua V4 = Veteli V5 = Sievi V6 = Koko maa V7 = Keski-Pohjanmaa

Perusindikaattori 	Toholampi		V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
	Arvo 	Muutos 	Kann	Kaus	Hals	Vete	Siev	Koko	Kesk
Väestö 31.12. (2012) Info	3426	↔	5736	4287	1248	3382	5241	5426670	68610
Huoltosuhde, demografinen (2013) Info	75	↑↑↑	63	63,4	70,7	67,3	76,2	55,7	63,4
Väestöennuste 2030 (2012) Info	3138	???	5334	4237	948	3045	5427	5847680	72027
Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta (2012) Info	-16,6	↑	3,1	-2,6	-16,8	-5	-16,4	3,2	-1,6
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta (2013) Info	13	↑↑↑	12,7	18	12,2	17,4	15	53	22,1
Lapsiperheet, % perheistä (2012) Info	36,9	↓	40,5	39,5	34,8	34,1	48,3	39,5	39,9
Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä (2012) Info	11,6	↑	12,4	13	6,7	12,2	9,8	20,4	15,1
Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista (2012) Info	32,2	↔	35,2	28,9	33,2	31,8	32,8	41,5	34,5
Työlliset, % väestöstä (2012) Info	38,8	↓	40,9	45,6	39,7	41,9	35,3	43,1	41,6
Työttömät, % työvoimasta (2012) Info	6,6	↑↑↑	8	5,7	8,6	7,3	8,6	9,8	8,3
Koulutustasomittain (2011) Info	260	↔	276	274	223	270	263	340	299
Lainakanta, euroa / asukas (2012) Info	5141	↑↑↑	1633	3415	3939	2514	3598	2261	4316

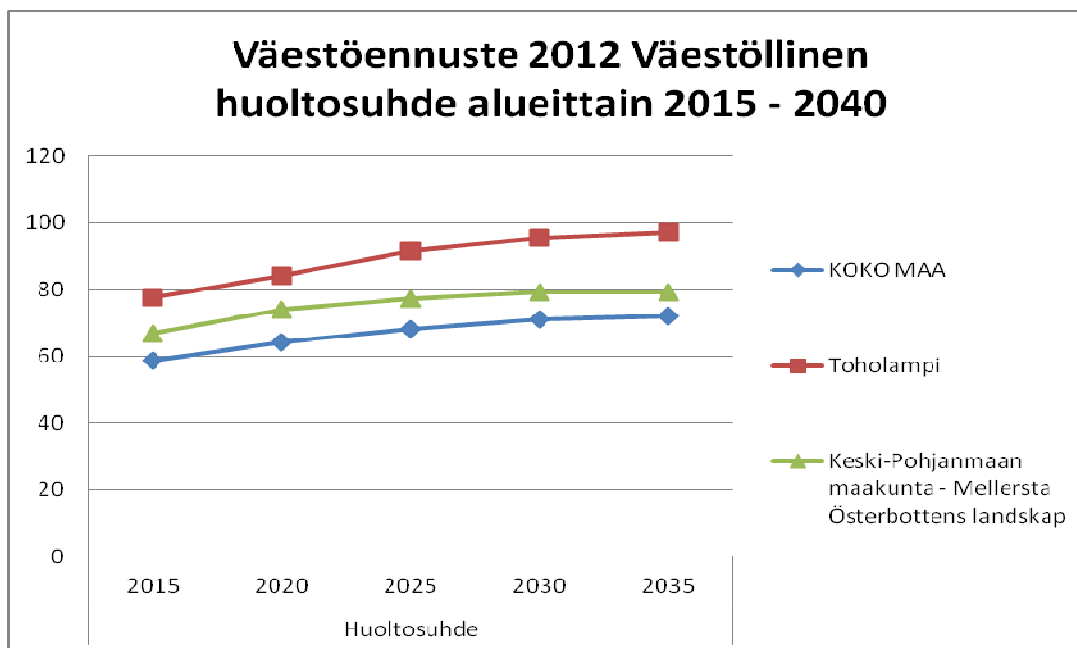
Väestö vähenee Toholammilla tasaisesti noin 60–30 henkilöllä vuosittain. Muutokset palvelurakenteissa ja muissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa ovat aiheuttaneet epävarmuutta kansalaisissa. Ihmiset saattavat muuttaa suuremmille paikkakunnille varmemman tulevaisuuden toivossa. Vuonna 2013 Toholammilla syntyi 51 lasta. Tilastokeskuksen tietojen mukaan toholampilaisia oli 3 381 henkilöä, eli vähennystä vuodesta 2012 oli 45 henkilöä. Toholampi on pinta-alaltaan Keski-Pohjanmaan kolmanneksi suurin kunta, mutta väestötiheydeltään viidenneksi tiheimmin asuttu. Toholammilla asuu 5,56 henkilöä jokaista neliökilometriä kohden. Toholammin taajama-aste on 48,5 % eli sen verran toholampilaisista asuu taajamaksi luetussa asuinympäristössä.

Väestöennusteen 2020 ja 2030 mukaan Toholammilla alle 25-vuotiaiden osuudet tulisivat pysymään samalla tasolla kuin tällä hetkellä. Sen sijaan työikäisten osuus tulee laskemaan ja yli 75-vuotiaiden osuus nousemaan nykyisestä, jos kehitys jatkuu samanlaisena kuin muutaman viime vuonna.

Toholammin huoltosuhteeseen vaikuttaa etenkin nuorten poismuutto koulutuksen tai työn takia. Viime vuosina huoltosuhde on kasvanut nopeammin kuin 2000-luvun puolivälissä, jolloin se pysyi useita vuosia lähes samassa.

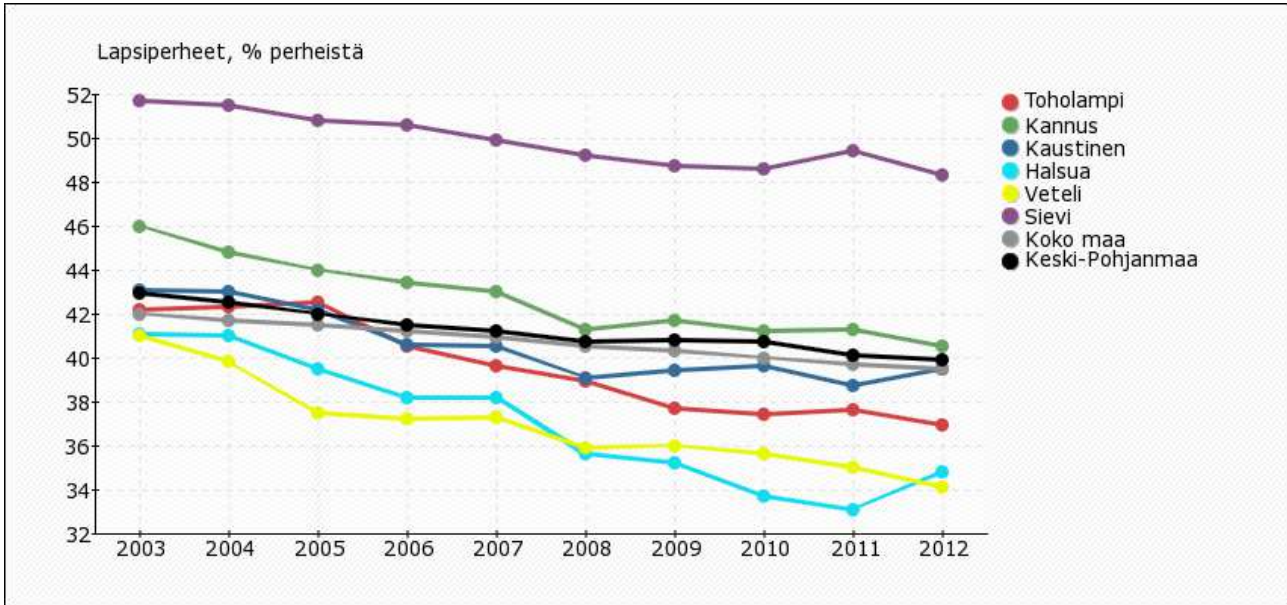

Väestöennusteen 2012 mukaan Toholammin huoltosuhde tulisi kasvamaan vielä Keski-Pohjanmaata nopeammin ja olisi vuonna 2035 jo lähellä sataa. Väestöennuste kuvaa tulevaisuutta sellaisena, jos kehitys jatkuisi samanlaisena kuin se on ollut muutamat viime vuodet.

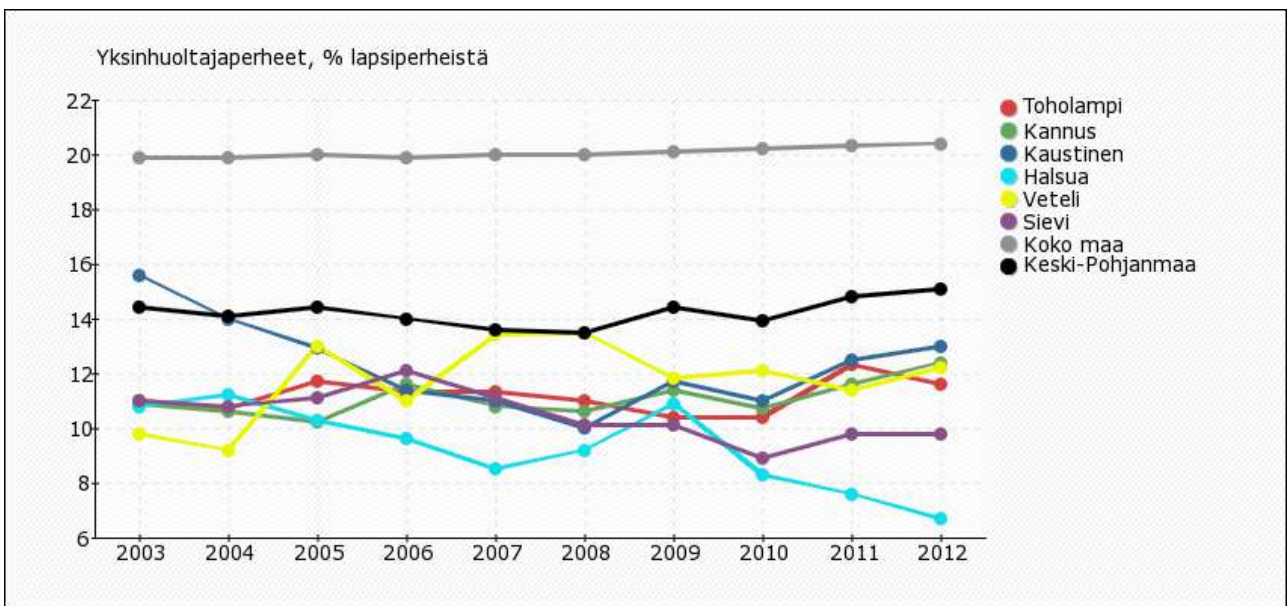
Nettomuutto on ollut Toholammilla vuosittain negatiivinen. Vuonna 2013 muuttotappiota aiheutti etenkin 15–29-vuotiaiden paikkakunnalta pois muuttaminen. Maatalouden tilakoot ovat suurentuneet ja etenkin lomituspalveluissa on ollut tarvetta myös ulkomaiselle työvoimalle. Tämä ei ole Toholammilla kuitenkaan korvannut poismuuttoa.

Koko maahan verrattuna Toholammilla on enemmän nuoria alle 25-vuotiaita henkilöitä. Työikäistä väestöä eli 25–64-vuotiaita on prosentuaalisesti vähemmän kuin koko maassa, mikä nostaa huoltosuhdetta kunnassa.

Yksinasuvien talouksien osuus on kasvanut vähän vuosittain.

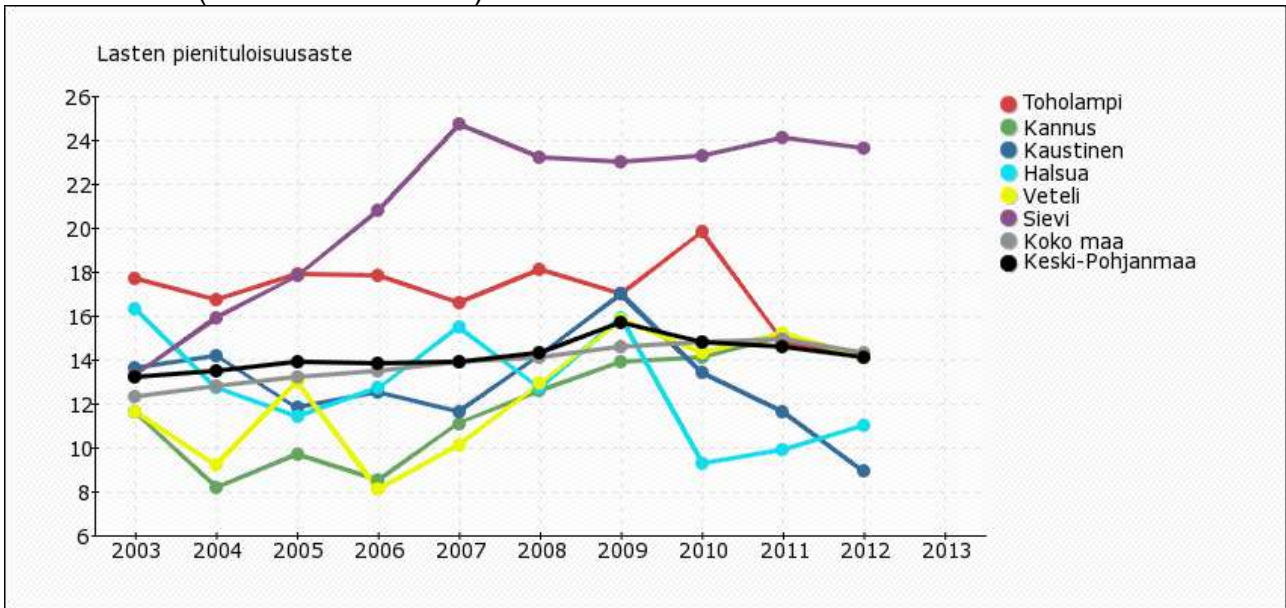
Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on laskenut Toholammilla tasaisesti vuodesta 2003 lähtien. Koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen kunnassa voi olla yksi keino pitää lapsiperheiden määrä positiivisena. Vastaavasti monipuoliset kauppapalvelut sekä kulttuurin- ja liikunnan harrastusmahdollisuudet vaikuttavat lapsiperheiden määrään. Myös nuorten palaaminen Toholammille opiskelujen jälkeen vaikuttaa lapsiperheiden määrään.

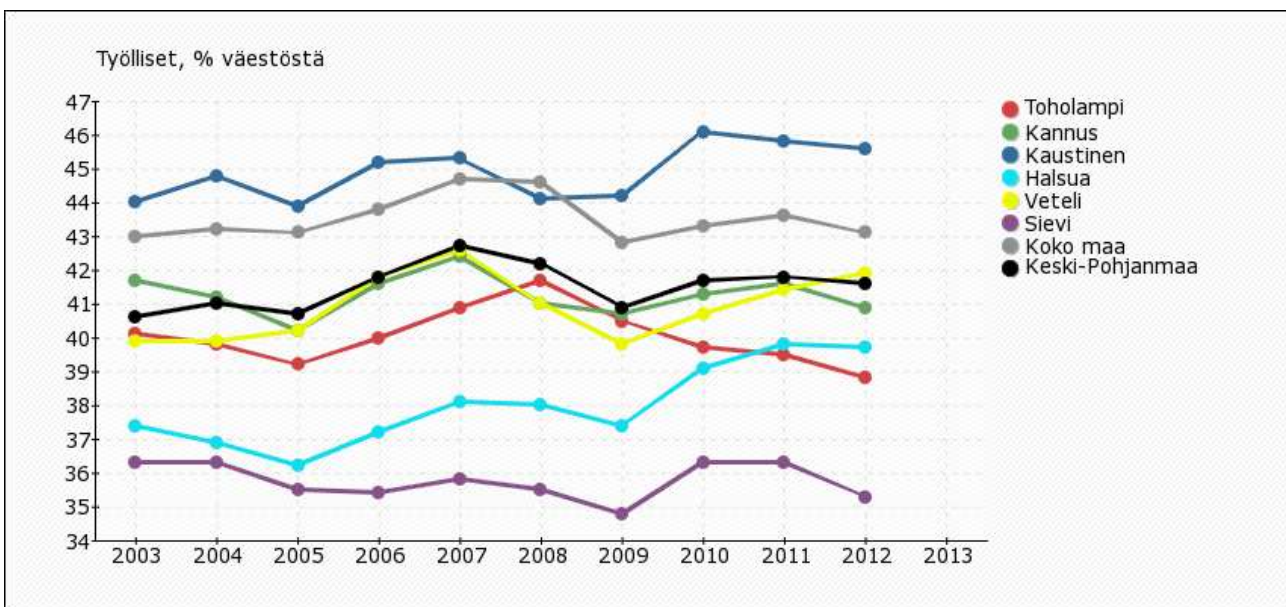
Yksinhuoltajaperheitä on Toholammilla ja Keski-Pohjanmaalla vähemmän suhteessa lapsiperheisiin kuin koko maassa keskimäärin. Yksinhuoltajakotitaloudet kuuluvat selkeästi

muita kotitalouksia pienituloisempaan ryhmään nuorten ja ikääntyneiden yksinasuvien ryhmien ohella. Erityisesti yhden huoltajan kotitalouksien taloudellinen asema on muihin lapsitalouksiin nähden selvästi heikoin. Lisäksi heidän taloudellinen asemansa näyttää tuloilla mitattuna heikentyneen selvästi 1990-luvun puolivälin jälkeen suhteessa muihin kotitalouksiin (Ruotsalainen 2006).

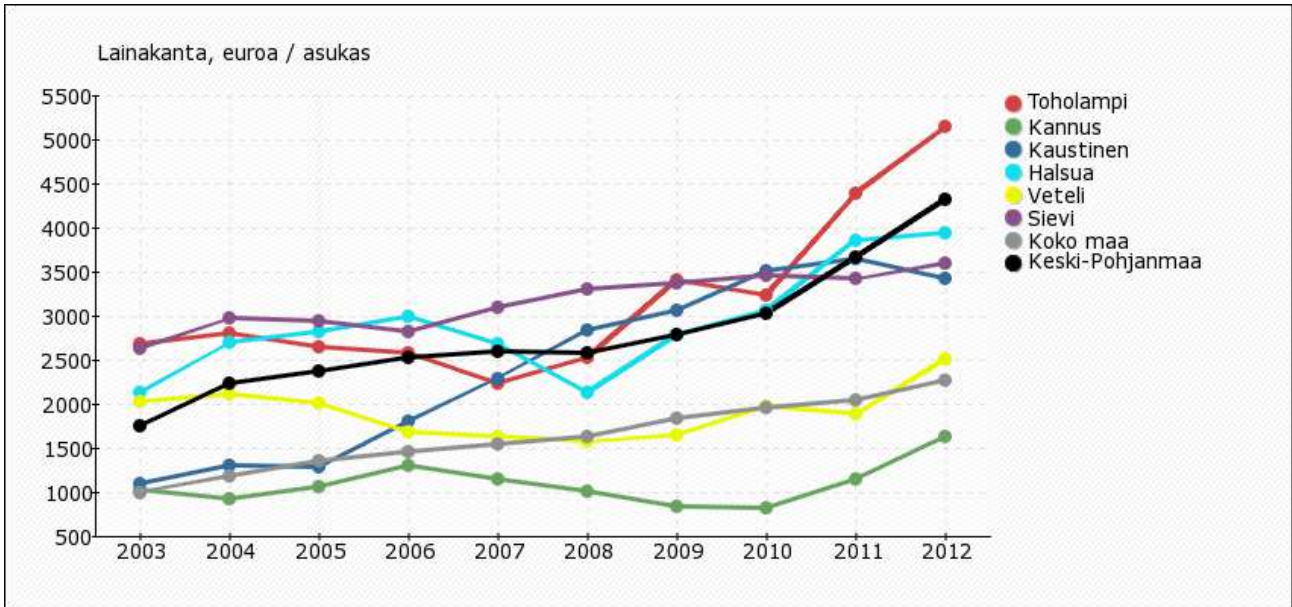
Lasten pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Toholammilla on ollut 2000-luvulla suhteellisesti enemmän pienituloisissa perheissä asuvia lapsia kuin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin. Vuonna 2012 lasten pienituloisuusaste on kuitenkin lähes samassa Keski-Pohjanmaan kanssa.

Työllisten 15–74-vuotiaiden osuus väestöstä on vuodesta 2008 vähän laskenut, mutta työttömyysprosentti Toholammilla on Keski-Pohjanmaata parempi. Kunnassa olisi tärkeä seurata työpaikkojen määrää ja pendelöintiä muille paikkakunnille.

Toholammin koulutustasomittain on hiukan matalampi kuin Keski-Pohjanmaalla ja naapurikunnissa. Toisaalta Toholammin maatalousvaltainen elinkeinorakenne ei edellytä pitkää koulutusta. Korkeasti koulutettujen muuttaminen paikkakunnalle voi nostaa koulutustasomittainta, vaikka korkeaa koulutusta vaativia työpaikkoja ei kunnassa olisikaan enempää.

Toholammilla on investoitu viime vuosina mm. kirjaston peruskorjaukseen ja muiden julkisten palveluiden olosuhteisiin. Tämä näkyy nousuna kunnan velkamäärässä/asukas. Kouluremontti on tehty 2000-luvun vaihteessa, eikä tulevaisuudessa ole näkyvissä suuria investointeja perusinfrastruktuuriin.

Kaikki ikäryhmät

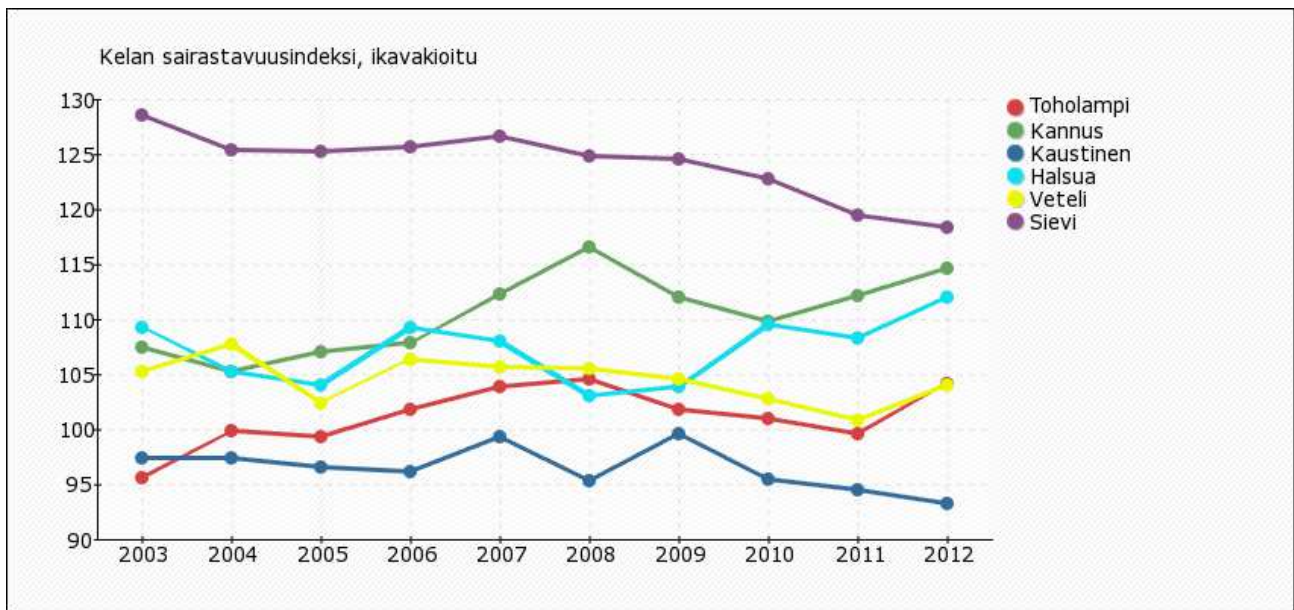
V1 = Kannus V2 = Kaustinen V3 = Halsua V4 = Veteli V5 = Sievi V6 = Koko maa V7 = Keski-Pohjanmaa

Perusindikaattori	Toholampi		V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
	Arvo	Muutos	Kann	Kaus	Hals	Vete	Siev	Koko	Kesk
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % (2012) Info	66,7	↔	58,2	66,4	69,5	65	62,7	58,2	60,9
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2012) Info	104,2	↔	114,6	93,2	112	104	118,4	-	-
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta (2012) Info	1,2	↑	6,3	9,8	3,2	6,5	3,2	7,5	8,5
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot (2011) Info	24,1	↔	22,5	22,1	25	24	30,6	28,5	24,4

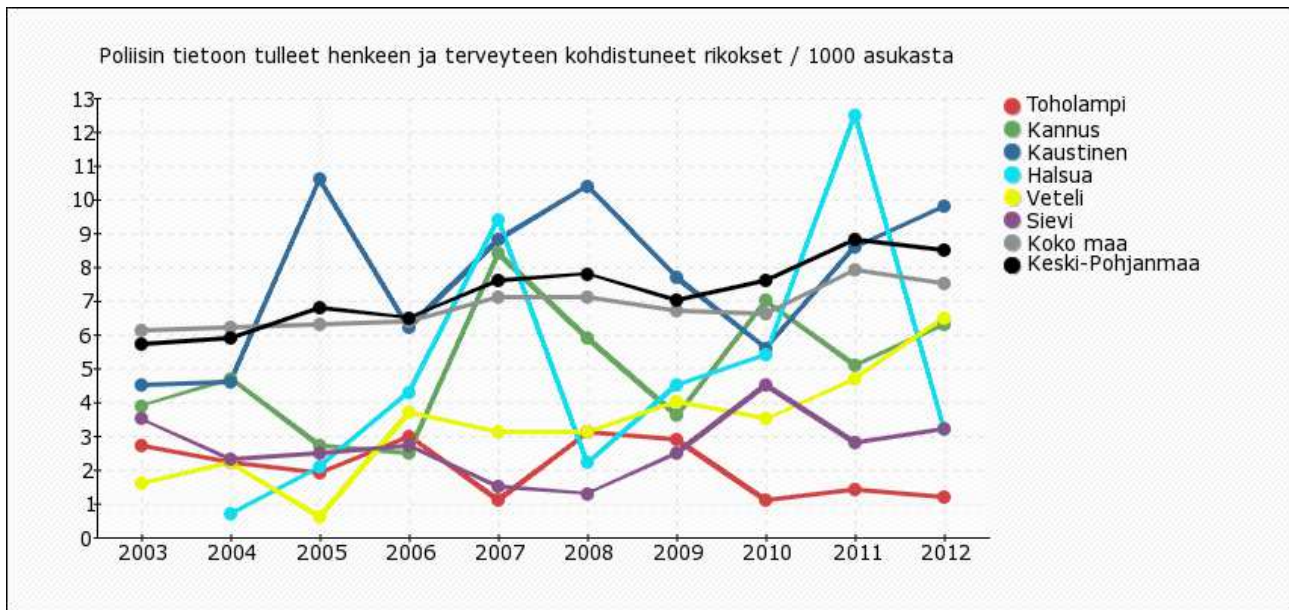
Ahtaasti asuvat asuntokunnat, % kaikista asuntokunnista (2012) Info	8,3	↓	10,1	8,1	5,7	10	16,1	8,7	9,1
Kunnan yleinen pienituloisuusaste (2011) Info	15	⇓	13,4	11,7	14,5	14,5	19,8	15	13,8
Terveystiedonvälittäminen (TEA) kunnan strategisessa johtamisessa, pistemäärä (2013) Info	38,3	???	81,9	56,5	-	67,6	76,6	72	63,9

Toholammilla äänestysaktiivisuus on korkeampi kuin Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa. Kansalaiset ottavat vahvasti kantaa kunnan asioihin virallisten kanavien ulkopuolella mm. sosiaalisessa mediassa. Kunnanvaltuuston kokouksia on mahdollista seurata mm. netti-tv:n välityksellä. Kuntalaisilta saadun palautteen mukaan kunnan päätöksenteossa olevista asioista tulisi tiedottaa enemmän ja varhaisemmassa vaiheessa myös kuntalaisille. Toholammilla on vielä talkoohenkeä ja kunnassa toimii runsaasti eri alojen yhdistyksiä. Aktiiviset kuntalaiset hankkivat muun muassa Viitojalle motoriikkaradan ja Kulttuurisaliin flyygelin.

Toholammilla asutaan suhteellisen väljästi, koska ahtaasti asuvia on kaikista asuntokunnista n. 8 %.

Sairastavuusindeksi on ollut useana vuonna alle maan keskiarvon Toholammilla, mutta vuonna 2012 suunta kääntyi nousuun ja tulevina vuosina tulee seurata sairastavuuden kehitystä.

Toholammilla henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ovat harvinaisia. Turvallisuusindikaattorit näyttävät Toholammin osalta hyviltä kaiken kaikkiaan.

Gini-kerroin kertoo tulojaon tasaisuudesta kunnassa. Mitä pienemmän arvon kerroin saa, sitä tasaisemmin tulot ovat kansalaisten kesken jakautuneet. Toholammilla ja Keski-Pohjanmaalla tuloerot eivät ole niin suuret kuin koko maassa keskimäärin. Tuloerojen pienyydellä on havaittu olevan positiivinen vaikutus hyvinvoinnin kokemukseen (Wilson & Pickett 2009).

Kunnan lisäämät indikaattorit	Laskettu asukasluvulla 3480, vuoden 2012 tiedot
Kunnan kulttuuritoimen nettokustannukset €/asukas	27
Kunnan liikuntatoimen nettokustannukset €/asukas	52
Kunnan ylläpitämien liikuntapaikkojen lukumäärä (sis. koulujen salit)	11
Kunnan jaettujen avustusten määrä vuodessa (liikunta, kulttuuri, nuorisot)	35501 €, 10,20€/asukas
Kulttuuri- ja liikuntarahaston jakamien stipendien ja avustukset	0
Kunnan nuorisotoimen nettokustannukset €/asukas	8
Kunnan nuorisotilan kävijämäärä vuodessa	155
Kunnan kulttuurisalin tilaisuuksien määrä ja kävijämäärä vuodessa	220/6388
Kulttuuritilaisuuksien lukumäärä vuodessa, joiden järjestelyissä kunta mukana	120
Kirjaston kävijämäärä vuodessa	44873
Kirjaston lainaukset/asukas vuodessa	17,88
Kirjaston lainaajat/asukas vuodessa (%)	40,63
Kirjaston tapahtumien kävijämäärät vuodessa (sis. käyttäjäkoulutukset)	810
Kansalaisopiston vapaan sivistystyön opiskelijat syyslukukaudella	504
Kansalaisopiston vapaan sivistystyön nettokustannukset €/asukas	15,39

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

V1 = Kannus V2 = Kaustinen V3 = Halsua V4 = Veteli V5 = Sievi V6 = Koko maa V7 = Keski-Pohjanmaa

Perusindikaattori 	Toholampi		V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
	Arvo 	Muutos 	Kann	Kaus	Hals	Vete	Siev	Koko	Kesk
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	9	↑↑↑	5,4	3,5	-	-	10	8,4	-
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info	9	↓↓↓	13,1	14,7	-	-	10,1	12,8	13,1
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	21,7	↑↑↑	14	19,8	-	-	11,8	15,9	-
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	25,6	↑↑↑	18,5	24,3	-	-	14,3	16,4	-
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	38,9	↑↑↑	33,9	29,6	-	-	35,9	31,9	-
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	15,3	↓↓↓	14,4	9,1	-	-	12,2	12	-
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	14,1	↓↓	22,6	10,2	-	-	12,2	13,1	-
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	2,6	↑↑↑	3,2	2,3	-	-	8	8,8	-
Vanhemmuuden puutetta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	15,5	↓↓↓	19,1	10,5	-	-	14,2	18,6	-
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2012) Info	29	↔	31,6	24,7	19,5	35	45,9	29,2	29,4
Lasten pienituloisuusaste (2012) Info	14,2	↓↓↓	14,1	8,9	11	14,1	23,6	14,3	14,1
Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2013) Info	150,4	↑↑↑	117,8	122,2	53,6	128,5	24,9	74,1	72,1

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0 - 17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (2012) Info	5		4,5	7	3,8	5,6	6,4	7,2	6,1
--	---	---	-----	---	-----	-----	-----	-----	-----

Toholammilla on seurattu peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointia kouluterveyskyselyn avulla 2000-luvun alusta lähtien. Useisiin kouluterveyskyselyssä esille nousseisiin huolenaiheisiin on voitu kouluissa puuttua. Esimerkiksi nuorten tupakointi on saatu vähenemään tehokkaan valistuksen ja valvonnan ansiosta.

Terveyskäyttäytyminen

Valtakunnallisesti lasten ja nuorten humalahakuinen alkoholinkäyttö on vähentynyt, mutta asenteet huumausaineita kohtaan ovat lieventyneet. Liikunnan harrastaminen on kouluterveyskyselyn mukaan vähentynyt viime vuosina. Samalla 8. ja 9. luokkalaisten ylipaino on lisääntynyt. Lasten käyttämään ruutuaikaan tulisi kiinnittää huomiota kodeissa ja liikuntaa tulisi lisätä koulumatkoilla, kouluissa ja kodeissa. Toholammilla 8. ja 9. luokkalaisten alkoholin käyttö on vähentynyt 2000-luvun alusta vuoteen 2013, silti Toholammilla hieman suurempi osuus yläkoululaisista käyttää alkoholia humalahakuisesti kuin koko maassa keskimäärin.

Osallisuus

Toholammilla on ollut aktiivista toimintaa Kerho-hankkeiden pohjalta. Kerho-hankkeiden ohjausryhmässä on edustajat viranhaltijoista, luottamushenkilöistä, työntekijöistä ja uutena oppilaskunnan jäsenet ja vanhempainyhdistyksen edustaja. Kerhotoiminta on monipuolista ja kerhot toimivat kaikilla kunnan eri kouluilla. Kerhotoiminnan tavoitteena on lisätä oppilaiden yhteenkuuluvuutta, tarjota tukea, tasa-arvoa sekä lisätä ystävyyssuhteita ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kerhot ovat myös lisänneet eri sektorirajat ylittävää yhteistyötä mm. päivähoiton ja koulun välillä.

Koulun ja seurakunnan välinen yhteistyö on tehostunut viime aikoina. Seurakunnan nuorisotyöntekijä on jalkautunut koululle aktiivisesti.

Kouluilla osallisuutta on edistetty aktiivisesti vuodesta 2007 lähtien. Kouluterveyskyselyn pohjalta on Toholammilla kiinnitetty huomiota mm. ystävien määrään ja oppilaiden osallisuuteen. Koululaisia on otettu mukaan mm. eri toimintojen suunnittelutyöhön esim. leikki- puiston suunnitteluun. Toteutetuilla toimenpiteillä on saatu hyviä tuloksia aikaan, mm. sellaisten oppilaiden määrä, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää on vähentynyt vuodesta 2007 alle puoleen vuoteen 2011 mennessä. Vuodesta 2011 vuoteen 2013 kouluterveyskyselyn mukaan niiden osuus, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää on jälleen noussut 6,2 prosentista 9 prosenttiin.

Koulukuraattori on palkattu Toholammille vuonna 2007, mikä on omalta osaltaan lastensuojelun ja psykiatrisen tuen ennalta ehkäisevää työtä. Kuraattori kohtaa vuosittain kaikki esikouluun tulevien lasten perheet. Toiminta on ainutlaatuista valtakunnassa ja muut kunnat ottavat työmuodosta mallia.

Harrastusmahdollisuudet

Toholammilla on pitkät perinteet erityisesti musiikin ja kulttuurin alalta. Myös alle kouluikäisten muskaritoimintaa tulee kehittää ja konservatorion opetus tulee säilyttää kunnassa jatkossakin.

Musiikin harrastamisella on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia mm. oppimiseen, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, yhteisöllisyyteen sekä osallisuuteen. Toholammilta onkin vuosien saatossa tullut paljon ammattimuusikkoja sekä harrastajia.

Taiteen perusopetusta on myös saatavilla Toholammilla. Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua taidekasvatusta. Se on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta, joka antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua myöhemmin alan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Toholammilla on hyvät liikuntamahdollisuudet. Kunnasta löytyy mm. uimahalli, hiekkatekonurmi, pururatoja, jalkapallokenttä, frisbeegolfrata, beach wolleykenttiä ja urheiluhalli. Koulujen piha-alueita on kehitetty aktivoiviksi lähiliikuntamahdollisuuksia parantamalla.

Kunnan hyvistä liikunnan harrastusmahdollisuuksista huolimatta lähes 40 % 8. ja 9.luokkalaisista on liikunnallisesti passiivisia, eli he harrastavat hengästyttävää liikuntaa korkeintaan 1 tunnin viikossa. Samalla toholampilaisten yläkoululaisten ylipaino on valtakunnallisesti huomattavan korkealla tasolla. Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien yläkoululaisten osuus on kasvanut huomattavasti verrattuna vuoden 2011 kouluterveyskyselyn tuloksiin.

Kunnassa on toimivat yhteistyöverkostot lasten ja nuorten asioihin liittyen mm. varhaisen tuen toimijaryhmä, jossa on edustettuna työntekijät eri sektoreilta. Tulevaisuudessa olisi seurattava mm. vanhemmuuden muutosta ja monitoimijaisella yhteistyöllä tulee tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässä. Tällä hetkellä Toholammin 8. ja 9. luokan oppilaisista 15,5 % kokee vanhemmuuden puutetta perheessä.

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien lasten määrä on tuplaantunut vuodesta 2003 vuoteen 2011, mikä on osaltaan hyvä asia, että palveluita on myös tarjolla.

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakasmäärät ovat kasvaneet vuodesta 2010 lähtien. Perheitä on aktiivisesti ohjattu perheneuvonnan asiakkaiksi, koska se on varhaista tukea ongelmatilanteissa, etteivät ne kärjistyisi kovin pitkälle.

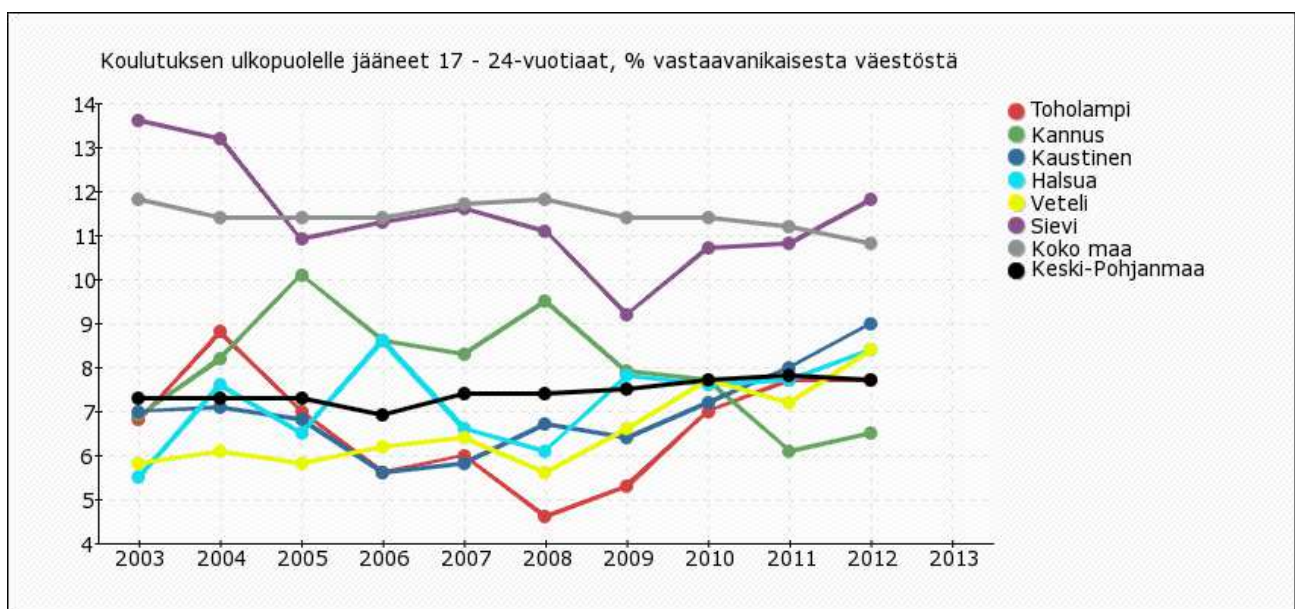

Nuoret ja nuoret aikuiset

V1 = Kannus V2 = Kaustinen V3 = Halsua V4 = Veteli V5 = Sievi V6 = Koko maa V7 = Keski-Pohjanmaa

Perusindikaattori 	Toholampi		V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
	Arvo 	Muutos 	Kann	Kaus	Hals	Vete	Siev	Koko	Kesk
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä (2010) Info	1,2	⇓⇓	0,7	-	-	-	1,5	0,8	0,7
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2012) Info	7,7	↑↑↑	6,5	9	8,4	8,4	11,8	10,8	7,7
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta (2013) Info	10,2	↑↑↑	11,1	9,9	-	9,2	13,5	14,6	13,1

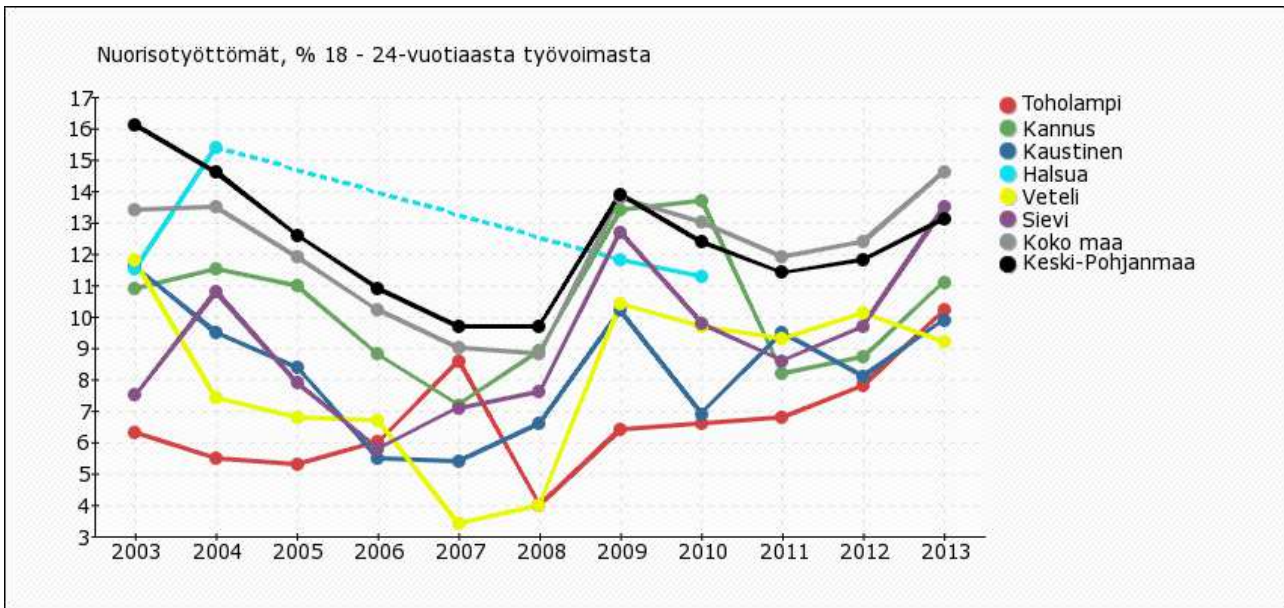
Toholammilla on lukio ja Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän Toholammin yksikkö (artesaaniopisto). Lähimmät ammattioppilaitokset sijaitsevat Kannuksessa ja Kokkolassa. Ammattikorkeakouluihin lähdetään Toholammilta Kokkolaan ja Ylivieskaan. Yliopistoista Oulun, Vaasan ja Jyväskylän yliopistot houkuttelevat nuoria. Toholammin lukion ja ammatillisen oppilaitoksen kouluterveyskyselyjen tulokset eivät ole julkisesti saatavissa, koska vastaajamäärät ovat liian pienet, eikä tuloksia tietosuojasyyistä julkaista.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden % -osuus on noussut vuodesta 2008, vaikka Toholammilta lähdetään opiskelemaan peruskoulun jälkeen varsin hyvin. Vuodesta 2011 vuoteen 2012 nousu kuitenkin pysähtyi. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuuden lisäksi on Toholammilla lisääntynyt työikäisten pitkäaikaistyöttömyys ja vai-

keasti työllistyvien osuus. Toki suuntaus on ollut sama koko Suomessa mm. yleisen taloustilanteen sekä opiskelijoiden aloituspaikkojen vähentymisen myötä.

Kaustisen seutukunnan muissa kunnissa etsivä nuorisotyötoiminta on ollut aktiivista ja sitä kautta on saatu hyvin kontaktoitua ko. nuoria. Toholammilla päätoimista etsivä nuorisotyötoimintaa ei ollut vuonna 2013. Etsivä nuorisotyöntekijä on aloittanut työskentelyn nuorten parissa syksyllä 2014. Koko Kaustisen seudulla ongelmana on kuitenkin niin nuorten kuin pitkäaikaistyöttömienkin edelleen ohjaaminen, ts. harjoittelu-, työ- ja koulutuspaikkojen vähyys. Tähän ongelmaan ollaan etsimässä ratkaisua työpajatoiminnasta. Kaustisen seutukunnan alueella, ml. Toholampi, ollaan parhaillaan tekemässä selvitystä, jonka tavoitteena on rakentaa seudulle työpajatoiminnan toteuttamismalli. Työpajatoiminnan toivotaan helpottavan tilannetta niin nuorten koulupudokkaiden kuin työikäisten pitkäaikaistyöttömien ja vaikeasti työllistyvien osalta. Myös mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien osuuteen toiminnalla voi olla vaikutusta.

Kunnan nuorisotilat toimivat kirjaston tiloissa. Nuorisovaltuusto toimii Toholammilla ja se on aktivoitunut nuoria ottamaan osaa heitä koskevien asioiden valmisteluun.

Työikäiset

V1 = Kannus V2 = Kaustinen V3 = Halsua V4 = Veteli V5 = Sievi V6 = Koko maa V7 = Keski-Pohjanmaa

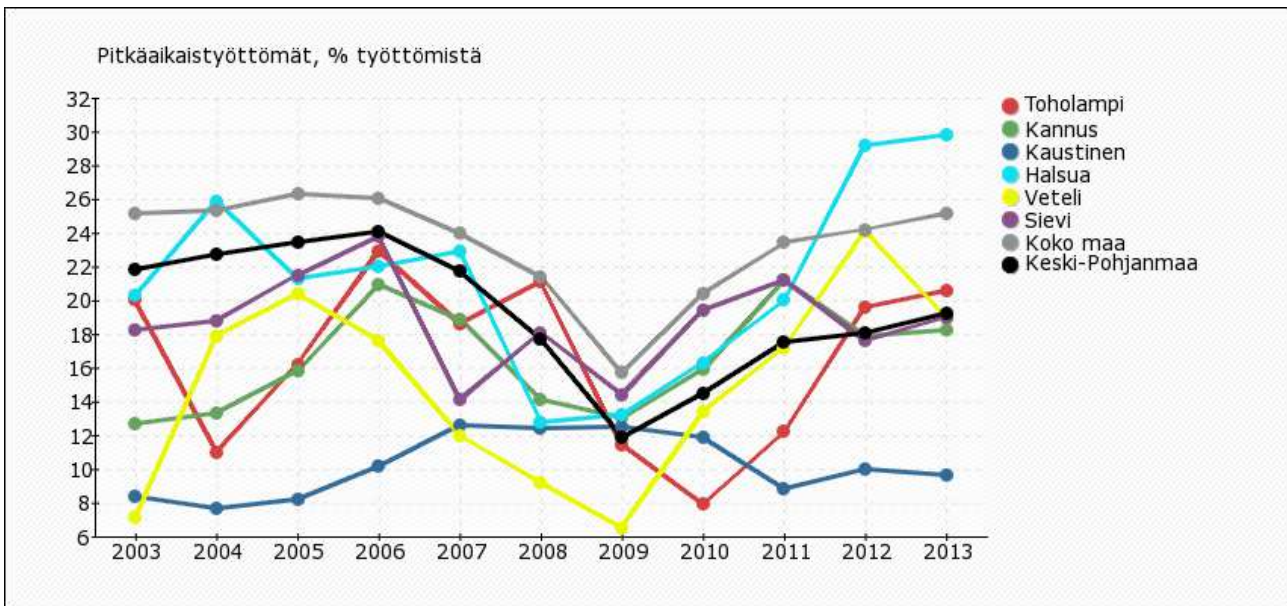
Perusindikaattori	Toholampi		V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
	Arvo	Muutos	Kann	Kaus	Hals	Vete	Siev	Koko	Kesk
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (2013) Info	15,6	↑↑↑	13,5	15,1	17,1	16,3	20	17,7	20,3

<u>Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info</u>	3,6	↔	4,6	2,6	3,4	4,1	6,3	3,7	3,8
<u>Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25 - 64-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info</u>	26,5	↓	24,1	22,4	28,3	24	27,4	21,1	22,5
<u>Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2012) Info</u>	9,3	↓	11,2	6,2	10,4	10,4	12,5	8,3	9,2
<u>Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista (2012) Info</u>	1,8	↓	2,2	1,2	2,5	3	2,2	1,7	1,9
<u>Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista (2012) Info</u>	0,4	↓↓↓	0,5	0,4	-	0,5	1	0,4	0,5
<u>Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä (2013) Info</u>	20,6	↔	18,2	9,6	29,8	19	19	25,1	19,2
<u>Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä (2012) Info</u>	61,1	↔	58,5	58,1	62,2	60,9	57,5	59,2	58,7
<u>Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista (2013) Info</u>	2,1	↑↑↑	3	1,9	3,5	2,5	3,1	4,6	3,4
<u>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2012) Info</u>	1,3	↑↑↑	1,3	1,4	0,8	0,8	1,3	2,1	1,1
<u>Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50-64-vuotiailla / 1000 vastaavanikäistä (2012) Info</u>	1112	↓↓↓	905	811	949	870	856	1032	965

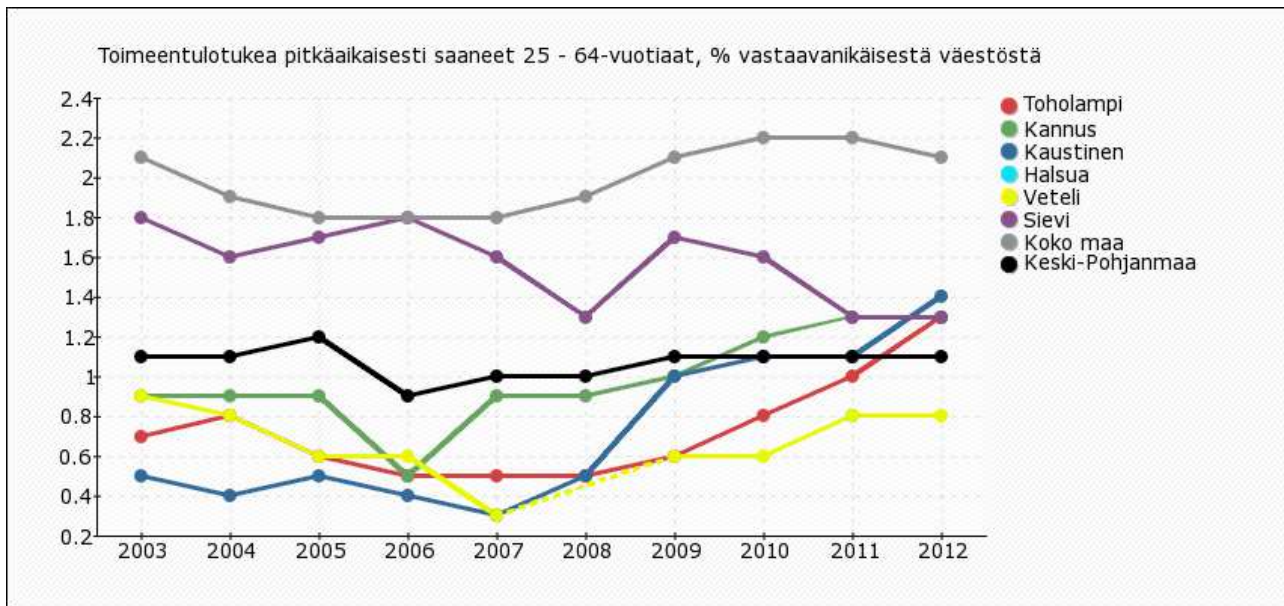
Mielenterveysperusteisesti sairaspäivärahaa saaneiden määrässä tapahtui voimakasta kasvua vuodesta 2009 lähtien. Avun saaminen saattoi tehostua Jytan aloittamisen myötä, koska työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveysperusteisesti siirtyneiden osuudessa ei ole tapahtunut kasvua viime vuosina. Mahdollisimman varhaisessa vaiheessa annettuun tukeen tulee panostaa myös jatkossa, etteivät työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneiden määrät kasva tulevaisuudessakaan.

Työkyvyttömyyseläkkeellä Toholammilla on yhtä paljon ihmisiä kuin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin. Erytiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–64-vuotiaita on Toholammilla enemmän kuin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin. Keski-Pohjanmaalla erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja on puolestaan enemmän kuin koko maassa. Toholammilla korvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus väestöstä on ollut vähenemään päin viime vuosina.

Huolimatta Toholammin maatalousvaltaisesta elinkeinorakenteesta, tuki- ja liikuntaelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä ei ole niin korkea kuin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin.

Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt Toholammilla vuodesta 2010 lähtien voimakkaasti. Samoihin aikoihin työvoimapalvelut vähenivät Toholammilla. Talouden suhdanteet vaikuttavat myös pitkäaikaistyöttömyyden osuuteen. Myös vaikeasti työllistyvien osuus on kasvanut vuodesta 2010. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus on kasvanut samaan aikaan pitkäaikaistyöttömyyden lisääntymisen kanssa. Pitkäaikaistyöttömien aktivoiminen ja heidän työllistymismahdollisuuksien parantaminen vaatii toimenpiteitä jatkossa. Tilanne on haasteellinen kun työvoimapalvelut ovat huonommin saatavilla Toholammilla.

Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on Toholammilla korkeampi kuin Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa keskimäärin.

Monipuoliset vapaa-ajan palvelut ja toiminnot ovat kaikkien kuntalaisten saavutettavissa. Kulttuuri- ja liikuntaharrastuksilla on terveyttä ja hyvinvointia lisääviä vaikutuksia, siksi niihin panostaminen on kunnan kannalta merkityksellisistä. Useat liikunta- ja vapaa-ajan palvelut ovat yleensä sellaisia, että niiden käyttäjämäärän lisääntyessä kustannukset kunnalle eivät kuitenkaan lisääny; esim. pururadan tai kevyen liikenteen väylien käyttäminen. Liikuntapalveluiden käyttö tuo terveyshyötyjä, joilla voi olla terveydenhoidon menoihin kustannussäästöjä elintamosairauksien vähenemisen muodossa.

Ikäihmiset

V1 = Kannus V2 = Kaustinen V3 = Halsua V4 = Veteli V5 = Sievi V6 = Koko maa V7 = Keski-Pohjanmaa

Perusindikaattori	Toholampi		V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
	Arvo	Muutos	Kann	Kaus	Hals	Vete	Siev	Koko	Kesk
Dementiaindeksi, ikävakioitu (2010) Info	85,4	↔	98,8	88,6	100,8	98,7	129	100	113,9
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	70,7	↔	69,3	66,6	72,4	71,4	74	62,6	65,5
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (2012) Info	89,3	↔	89,9	87,8	90,7	86,8	85,7	90	89,4
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä (2013) Info	38,2	↓	41,5	38,3	38,9	41,1	49,7	48,2	42

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	2,6	↓↓↓	2,8	2,3	2,1	2,2	3,2	2,6	2,3
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	4,7	↓	7,6	8,8	9	5,7	5,6	4,6	7
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	11,7	↓↓↓	12	9,8	7,9	11,7	24,3	11,9	9,2
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä (2012) Info	10,4	↑	8,9	11,9	9,3	12,3	13,3	6,1	9,2

STM:n tavoitteet yli 75-vuotiaiden palvelutason määrällisiksi tavoitteiksi	Valtakunnallinen tavoite	Toholampi vuonna 2012
Asuu kotona	91–92 %	89,3 %
Saa säännöllistä kotihoitoa	13–14 %	11,7 % (2013)
Saa omaishoidon tukea	5–6 %	4,7 % (2013)
Tehostetussa palveluasumisessa	5–6 %	10,4 %
Hoidossa vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa hoidossa terveyskeskusten vuodeosastoilla	3 %	-

Ikäihmisten hyvinvointi

Ikäihmisten hyvinvointiin vaikuttavat mm. heidän sosiaaliset suhteensa, terveys- ja toimintakyky sekä asumisen ja päivittäisten asioiden hoitamisen helppous. Tällä hetkellä ei ole saatavissa kuntakohtaisia tietoja eri ikäryhmien kokemasta hyvinvoinnista, joten vanhusväestön osalta voidaan tarkastella käytettävissä olevia tilastoja mm. sairastavuudesta, asumisesta ja eri palvelujen käytöstä.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista velvoittaa kunnan:

1) arvioimaan ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä sekä

2) määrittelemään tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palvelujen määrän ja laadun kehittämiseksi.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemiseksi on olemassa Jytan peruspalvelulautakunnan hyväksymät suunnitelmat palvelurakenteen muuttamiseksi ja omaishoidon tukemiseksi. Jyta seuraa lisäksi asiakastytyväisyyskyselyillä mm. kotihoidon ja omaishoidon asiakkaiden toiveita ja tarpeita palvelujen laadun suhteen.

Toholammun kunta on perustanut vanhusneuvoston. Neuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta.

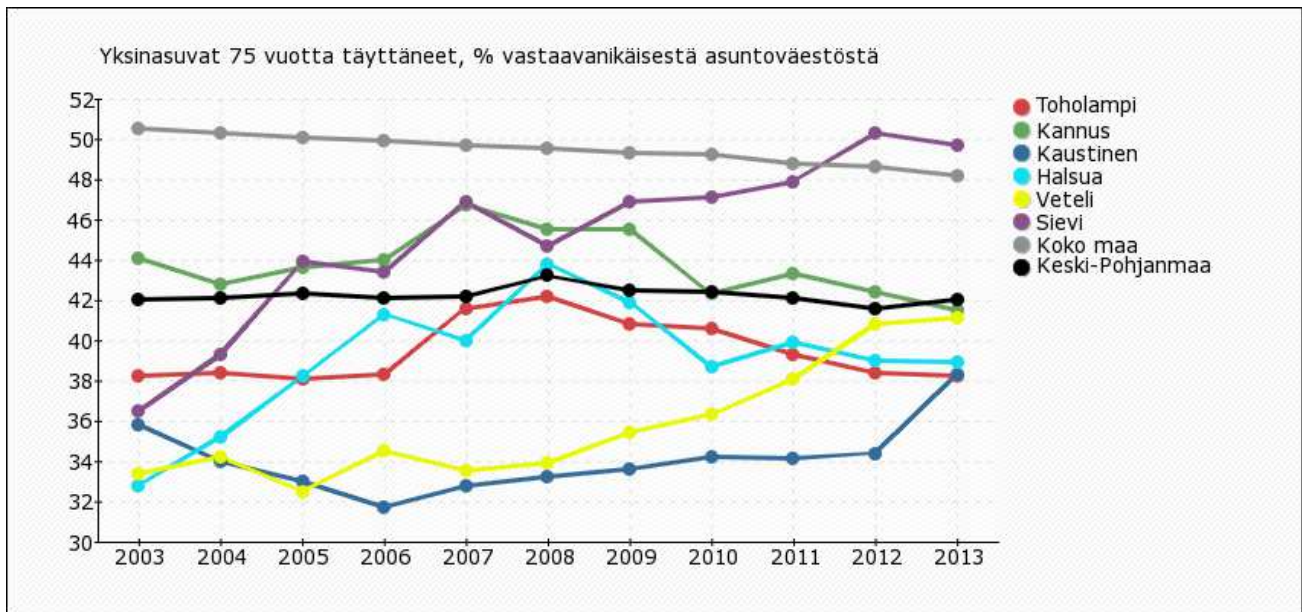
Palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä

Kelan tilastoista voidaan havaita, että Toholammilla yli 65-vuotiailla on enemmän pitkäaikaissairauksia kuin koko maassa keskimäärin. Verenpainetauti, diabetesta, astmaa ja sepelvaltimotautia sairastetaan Toholammilla keskimääräistä enemmän. Diabeteksen vuoksi erityiskorvausta saavien osuus on noussut vuodesta 2008 kummallakin sukupuolella, mutta erityisesti miehillä diabeteksen määrän kasvu on ollut 64 % viidessä vuodessa! Sepelvaltimotaudin korvausmäärät ovat laskeneet, mutta ne ovat edelleen Toholammilla suuremmat kuin Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa keskimäärin. Myös verenpainetaudin osalta tilanne on Toholammilla kohentunut, mutta verenpainetaudin perusteella korvausta saa Toholammilla yhä n. 40 prosenttia yli 65-vuotiaista.

Ikäihmisten muistisairaudet ovat lisääntymässä ja niiden ennalta ehkäisyyn kuin hoidon tehostamiseenkin tulee kiinnittää huomiota. Muistihoitajan resurssin lisääminen olisi tärkeä osa oikea-aikaisen hoidon tarjoamista. Myös aktiivinen sosiaalinen elämä, terveellinen ruokavalio ja liikunta voivat ehkäistä muistisairauksien kehittymistä.

70-vuotiaille on järjestetty yhteinen hyvinvointitapaaminen. 75-vuotiaille järjestetään ikäneuvolan laaja terveys- ja hyvinvointitarkastus. 80-vuotiaille järjestetään hyvinvoinnin tukemiseksi ennakoiva kotikäynti. Yli 65-vuotiaat voivat lisäksi varata ikäneuvolaan ajan oma-aloitteisesti. Ikäneuvolat toimivat osaviikkoisesti kaikissa kunnissa ja tarjoavat terveydenhuoltolain 20 §:n vaatimat palvelut vanhuuseläkettä saaville. Ikäneuvola tarjoaa hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistäviä neuvontapalveluita sekä tunnistaa terveyden ja toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvia terveydellisiä ongelmia ja antaa varhaista tukea ja ohjausta. Ikäneuvolat ovat tehneet em. tehtävien lisäksi suunnatut terveystarkastukset 75-vuotiaille.

Toholammilla kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus lähestyy valtakunnallista tavoitetta. Yksinasuvien yli 75-vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on Toholammilla laskenut vuodesta 2008.

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden määrä on vähentynyt vuodesta 2010, jolloin heitä oli 7 %, vuoteen 2013, jolloin heitä oli 4,7 %. Omaishoitajien jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota, että heillä olisi voimia huolehtia läheisistään.

Säännöllisen kotihoidon piirissä olleiden 75 vuotta täyttäneiden osuus on pienentynyt vuodesta 2010. Vaikka asiakasmäärät ovat hieman pienentyneet viime vuosina, samalla säännöllisen hoidon vaativuus on lisääntynyt. Tällä hetkellä kotihoidon henkilöstöresursseilla ei voida vastata riittävästi kaikissa Jyta alueen kunnissa asiakkaiden tarpeisiin. Toholammilla paljon hoitoa tarvitsevien ihmisten olisi hoidon järjestämisen kannalta järkevää muuttaa lähemmäs julkisia palveluita kunnan keskustan tuntumaan. Myös kuljetusmahdollisuuksien parantaminen voisi osaltaan parantaa ikääntyneiden palveluiden saavutettavuutta.

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen määrä tulee vähenemään tulevana vuosina Jytan peruspalvelulautakunnan hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Toholammilla toimii aktiivisesti eri tahoja ikääntyneiden toiminnallisuuden ja osallisuuden parantamiseksi. Kunta pyrkii aktiivisesti parantamaan ikääntyneiden hyvinvointia. Toholammin kunnan liikuntatoimi järjestää ohjattua liikuntaa syys- ja kevätkaudella.

2. Yhteenveto ja johtopäätökset havainnoista ja arvioinneista sekä toimenpide-ehdotukset

Toholammilla on erinomaiset hyvinvoinnin edellytykset:

Maisemallisesti ainutlaatuinen Lestijokilaakso ja turvallinen asuinympäristö

Monipuolinen elinkeinorakenne:	Maa- ja metsätalous 24,4 %, tukku- ja vähittäiskauppa 18,8 %, julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut 22 %, teollisuus 15 % rakentaminen 5,6 % muut palvelut 4,1 %, muut toimialat 10,1 % työllisistä
Hyvät peruspalvelut:	Lähikoulut, lukio, Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Toholammin artesaaniopisto, päivähoitopalvelut ja palveluasumista iäkkäille. Monipuolisesti myös erikoiskauppoja.
Järjestöjä:	Toimeliaat urheiluseurat, erilaisia vapaaehtoisjärjestöjä ja virkeitä yhdistyksiä
Runsas tarjonta erilaista kulttuuria:	Musiikkia, taidetta, kirjasto ja kulttuurisali kunnantalolla
Loistavat liikuntapaikat:	Urheiluhalli, pesäpallo- ja jalkapallokenttä, uusittu pururata, beach wolley, frisbeegolfrata, moottoriurheilurata ja paljon muuta

Kehitettävää Toholammilla:

Nuorisotakuun toteuttaminen:	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden määrä on lisääntynyt vuodesta 2008.
Terveellisten elintapojen vahvistaminen	Lasten ja nuorten terveellisten elintapojen vahvistaminen; kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokkalaisten ylipaino on lisääntynyt ja vapaa-ajan liikunta vähentynyt, myös huumekehoitukset lisääntyneet.
Nuorten paluumuutto:	Koulutettujen nuorten muuttaminen takaisin kotikuntaan, kun opinnot on suoritettu.
Sosiaalisten riskien haittojen tasaaminen:	Pitkäaikaistyöttömyys ja pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä on lisääntynyt. Työelämän ulkopuolelle jääneiden hyvinvointiin tulisi kiinnittää erityistä huomiota niin sosiaali- ja terveyspalveluissa kuin muissa kunnan toiminnoissa, jotta kaikilla olisi samanlainen mahdollisuus osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintoihin.
Ikäihmiset ja ikääntyvän väestön virikkeellisen elämän tukeminen:	Ikääntyneiden asukkaiden virikkeellisen elinympäristön ylläpitäminen. Pitkäaikaissairauksien vähentäminen ja terveellisten elämäntapojen noudattaminen läpi elämän. Kotona asumisen tukeminen mahdollisimman pitkään ja hyväkuntoisena, tällä hetkellä 89,3 % yli 75-vuotiaista asuu kotona.
Palvelutarjonta ja elinvoima:	Monipuolisen palvelutarjonnan ylläpitäminen sekä kunnan alueen pitäminen elinvoimaisena kuntarakenteesta tai sosiaali- ja terveydenhoidon järjestämisen uudistuksista huolimatta

Toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi:

Hyvinvointikertomuksen indikaattoritiedon ja muun tilastotiedon perusteella hyvinvointityöryhmä esittää painopistealueiksi ja kehittämiskohteiksi vuosille 2015-2016

Kehityskohde	Toimenpide	Resurssi	Aikataulu	Mittari
Nuorisotakuun toteutuminen: Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden määrän vähentäminen	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden henkilöiden löytäminen ja heidän saattaminen palvelujen piiriin.	Etsivä nuorisotyö -hanke	2014-2015	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä
Ikäihmisen ja ikääntyvän väestön virikkeellisen elämän tukeminen: Ikääntyneiden asukkaiden virikkeellisen elinympäristön ylläpitäminen	Lisätään ikäihmisten mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa elinolojaan koskevaan päätösten valmisteluun	Vanhusneuvosto	Jatkuva	
Järjestetään eri ikäryhmien tarpeiden mukaisia koulutuksia ja tilaisuuksia.	Toiminnan järjestäminen yhteistyössä.	Kansalaisopisto, yhdistykset, seurakunnat jne.	Jatkuva	Kansalaisopiston ikäihmisille järjestämät kurssit
Ikääntyvän väestön toiminnalliset ryhmät	Ryhmien toiminnan järjestäminen kunnan + yhteistyökumppaneiden kanssa yhteistyössä	Kulttuurisihteeri Kunnan liikunta- ja nuorisosihteeri + yhteistyötahot	Syksy 2014	Kulttuuritilaisuuksien määrä. Ryhmien / kävijöiden määrä
Ikääntyvän väestön parissa työskentelevien koulutukset	Keskitetyt koulutukset	Kunnan liikunta- ja nuorisosihteeri + aluetoimija KepLi		Koulutettujen määrä

<p>Peruspalvelukuntayhtymä Jytan toiminnalliset tavoitteet:</p> <p>Mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen</p>	<p>HEHKO (= HyKo= Hyvinvointia edistävät/turvaavat kotikäynnit) jatkuvat 80-vuotiaille</p> <p>Hehko-toiminnan kehittämisessä seurataan valtakunnallista suositusta Ikäneuvolatoiminnan kehittäminen jatkuu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 70-vuotiaille järjestetään hyvinvointitapaamiset ryhmätoimintana 2) 75-vuotiaille tehdään terveystarkastukset 3) Puolen vuoden sisään leskeksi jäämisestä yli 75-vuotiaat kutsutaan hyvinvointitapaamiseen <p>Ikäneuvola jalkautuu, osallistuu kotihoidon ja kolmannen sektorin tempauksiin</p>	<p>Jytan talousarviossa määrätellyt resurssit</p>	<p>2014-2016</p>	<p>HEHKOT toteutuvat 90 %</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 70-vuotiaat tavataan 90 % 2) 75-vuotiaat käyvät 95 % 3) Toteutuu 90 % <p>Tempausten ja tapahtumien toteutuminen, määrä</p>
--	--	---	------------------	---

<p>Omaishoitajat voivat paremmin ja saavat halutessaan lakisääteiset vapaansa ja virkistysvapaat.</p>	<p>Uusien kuntoutumisyksikköjen Intervallipaikkojen markkinointi</p> <p>Toimeksiantosopimusten käytön laajentaminen yksilöllisesti lakisääteisten vapaiden toteutumiseksi</p> <p>Palvelusetelin käytön markkinointi virkistysvapaiden toteuttamiseksi</p>	<p>Omaishoidon intervallijaksojen kokonaismäärä on noussut edellisvuodesta 5 %</p> <p>Toimeksiantosopimusten määrä vuonna 2015 on 10 % suurempi kuin 2013</p> <p>Palveluseteleiden käyttö virkistysvapaisiin on noussut 5 % edellisvuodesta</p>	<p>2014-2016</p>	
<p>Palvelutarjonta ja elinvoima:</p> <p>Kulttuuripalvelujen saavutettavuus turvataan. Tuetaan kaikkien kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintaan, omaehtoiseen taiteen tekemiseen ja harrastamiseen.</p> <p>Kansalaisopiston ja konservatorion musiikin opetuksen toiminnan laajuuden ja opetuksen tason turvaaminen.</p> <p>Olemassa olevien liikuntapaikkojen kunnossapito ja kehittäminen</p> <p>Tilat ja toimintaa nuorille vapaa-aikaan</p>	<p>Kunnan taloudellinen sitoutuminen kulttuuripalvelujen järjestämiseen ja kehittämiseen.</p> <p>Konservatorion oppilaspaikkojen säilyttäminen orkesteritoiminnan kannalta riittävänä.</p> <p>Huomioidaan henkilötyövuosissa asian hoitoon tarvittava resurssi jatkossakin ja lisätään yhteistyötä seuran kanssa mahdollisuuksien mukaan</p> <p>Tilan varaaminen ja yhteistyö kolmannen sektorin kanssa</p>	<p>Kulttuuritoimen, kansalaisopiston ja kirjaston TAMäärärahat</p> <p>Oppilaspaikkoja keväällä 2014 37</p> <p>Nykyinen taso riittävä</p>	<p>Jatkuva</p> <p>Jatkuva</p> <p>Jatkuva</p>	<p>Tilaisuuksien määrä. Pääsymaksujen, kursien jne. hinnat</p> <p>Käytettyjen oppilaspaikkojen määrä</p> <p>Liikuntapaikkojen määrä</p> <p>Henkilöstöresurssi /hlötyövuosi asiaan liittyen</p> <p>Toimintojen/osallistujien määrä</p>

3. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Toholammin visio tulevaisuuteen

Toholampi on maatalousvaltainen, virkeiden, yrittävien ja teollistuvien kyläkeskusten muodostama kunta, jonka kuntakeskus tarjoaa sekä korkeatasoiset koulutus-, perusturva- ja kaupalliset palvelut että viihtyisän, kulttuuririkkaan ja turvallisen asuinympäristön.

Toholammin arvot

Toholammin arvot perustuvat kestävän kehityksen ylläpitämiseen, elämän hallintaan, oma-toimisuuden ylläpitämiseen ja innovatiivisen, kannustavan ilmapiirin vaalimiseen.

Strategian päämäärät

Viihtyisä asuminen

Palveleva kunta vauvasta vaariin

Virikkeellinen vapaa-aika

Työ tuo ja pitää asukkaat leivässä

Houkutteleva ikääntyminen

4. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategia

Keski-Pohjanmaan kuntien ja Kruunupyyn kunnan päihde- ja mielenterveysstrategia

Keski-Pohjanmaan kuntien ja Kruunupyyn kunnan turvallisuussuunnitelma

Keski-Pohjanmaan terveydenhuollon järjestämissuunnitelma

Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategia 2020

AIKAA LAPSELLE! Kokkolan, Kruunupyyn ja JYTAn (Halsua, Kannus, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi ja Veteli) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009-2012

5. Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen hyväksyminen

Hyväksytty valtuustossa osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua xx.xx.2014.

LÄHTEET

Ruotsalainen, Pekka (2006) Lapsiperheissä tulot riittävät – tai sitten eivät. Hyvinvointikatsaus 3/2006. Helsinki: Tilastokeskus.

Wilkinson, Richard & Pickett, Kate: *Tasa-arvo ja hyvinvointi: Miksi pienet tuloerot koituvat kaikkien hyväksi.* (The spirit level: Why more equal societies almost always do better, 2009.) Suomentanut Markus Myllyoja. Helsinki: HS kirjat, 2011.